

Isusovci i Zagreb (1606 — 2006)

*Agneza Szabo**

Ne biti obuhvaćen ni onime što je najveće, a biti sav i u onome što je najmanje — to je božanska oznaka. Možemo slobodno kazati i same Ignacijeve karizme, koja je u biti isusovačkoga služenja jučer i danas, i kako se nadamo, i sutra: na veću slavu Božju i spas duša.

Upravo navedeni i zagonetni aforizmi, koje su u tijeku stoljeća rado koristili i brojni povjesničari i, dakako, teolozi — među kojima i Hugo Rahner, i koje je Ignaciju ispjevao mladi flandrijski subrat prema ocjeni mnogih genijalno izrazivši samu bit Ignacijeve karizme, prožimaju ne samo Ignacijevu knjižicu Duhovnih vježbi i Konstitucije reda Družbe Isusove nego i djelovanje isusovaca samih tijekom 400 godina povijesnoga hoda, a također i danas — ovdje u Zagrebu. Osim toga, mislim da možemo slobodno kazati da se bitna obilježja isusovačke karizme zrcale i u bitnostima odabranih izlaganja na upravo održanome Međunarodnome znanstvenom simpoziju u Zagrebu u povodu iste 400. obljetnice, 6. studenoga u svečanoj auli Filozofskoga fakulteta Družbe Isusove na Jordanovcu. Naravno, sastavni su dijelovi ovoga simpozija i uvodni govori, zajedno s pozdravima visokih crkvenih i drugih dostojanstvenika iz javnoga života koji su i nazočili jednom dijelu simpozija. Oni također nose u sebi iste odlike isusovačke karizme, a možemo ih sažeto izraziti i dobro poznatim pravilom iz samih Konstitucija Družbe Isusove koje glasi: služiti vjeri i unaprjeđivati pravdu — evanđeosku, dakako. Složit ćemo se svi da su služili vjeri mnogih i unaprjeđivali pravdu u širokoj lepezi njezinoga upravo evanđeoskoga značenja i u samoj javnosti, i svi oni što su našli vremena doći na ovaj simpozij, koji je ne samo znanstveni već i povijesni, i na kojemu je svaki od nazočnih prema mjeri svojega poslanja i sudjelovao u njegovu otvorenju i radu.

Ovdje nemamo namjeru prikazati rad spomenutoga znanstvenoga simpozija, ali želimo istaknuti da odabrana tematska izlaganja, održana prigodom znamenite 400. obljetnice dolaska isusovaca u Grad Zagreb, premda nisu, a niti su to mogla, pa stoga niti željela pokazati sve bogatstvo isusovačkoga služenja hrvatskome narodu tijekom minulih stoljeća, kao i njihov zajednički povijesni hod s Božjim narodom kroz scile i haribde, ipak su redom istaknula nekoje odabrane i bitne čimbenike u kojima se zrcali isusovačka karizma jučer i danas, i ako dragi Bog dadne, i sutra u Zagrebu. Ona se prepoznaje na poseban način kako su se određene zadaće ili poslanja kod pojedinaca, ili pak zajednice, birale ili pak ostvarile, ili se možda nisu ostvarile. Prepoznavaju se u karakterističnim naglascima vlastite duhovnosti, pedagogije, organizacije života, vlastitoga načina postupanja, koja uključuju načine služenja, primjerice mladima, ali i drugim generacijama, što znači svima onima među koje su isusovci temeljem svoje karizme u određena vremena bili ili jesu poslani.

U svojoj duhovnoj, ali i ljudskoj dimenziji služenja vjere i unaprjeđivanja pravde u stalnoj povezanosti sa Sv. Stolicom, isusovačka se karizma prepoznaje osim u pastoralnome djelovanju isusovaca u Zagrebu i na brojnim područjima prosvjete i kulture, znanosti i književnosti: primjerice Družba je osnovala glasovite gimna-

* Dr. sc. Agneza Szabo, Zagreb.

zije, fakultete i sveučilište kojemu su temelje postavili 1669. godine, ili pak u njegovanju posebnih znanstvenih disciplina kao što su teologija, zatim filozofija na antičkim tradicijama, uključujući i zdravo domoljublje, što se uz mnoga ranija iskušenja i stradanja potvrdilo i u nedavnome, svetome Domovinskom ratu. Bitna obilježja isusovačke karizme zrcale se i moguće ih je prepoznavati u tematskim izlaganjima na spomenutom simpoziju, koja su u svojim odabranim naslovima glasila: Isusovci jučer i danas u Zagrebu: bitna obilježja isusovačke karizme, zatim također i u tematskom izlaganju: Isusovci u Zagrebu i njihova stajališta prema nacionalnim i socijalnim pitanjima svoga vremena. O teškim iskušenjima i progonima koje su isusovci snagom svoje karizme dijelili s Božjim narodom, također i u tijeku upravo minuloga stoljeća, i to na temelju relevantnih povijesnih vrela, bilo je riječi u sljedeća dva izlaganja: Stav političkih vlasti i liberalnih grupacija prema isusovcima u Zagrebu u 20. stoljeću, te u drugom izlaganju: Politički progoni i mučenja zagrebačkih isusovaca te zapljene njihovih dobara od komunističkih vlasti u desetljećima nakon 1945. godine.

Relevantna povijesna građa svjedoči da su isusovci temeljem svoje karizme uvijek pokazivali trajnu spremnost za kvalitetan dijalog među različitim kulturama i civilizacijama, uključujući i među religijama, premda u tome, kao i njihov učitelj — Krist Gospodin, nisu, a niti su i mogli uvijek nailaziti na razumijevanje. Govorilo se o tome u izlaganju s temom: Isusovci u Zagrebu i njihovi doprinosi razvoju znanosti, kao i u predviđenom tematskom izlaganju: Zagrebački isusovci i njihovi studenti na europskim učilištima: Beč, Graz, Rim, Trnava, Bologna, Pariz i druga. Na ova tematska izlaganja nastavila su se još dva sljedeća izlaganja: Andrija Blašković u žarištu društvenih znanosti, kao i izlaganje: Doprinos isusovca teološkim i filozofskim znanostima.

Razvijali su i zagrebački isusovci, također i zajedno sa svim ljudima dobre volje, iznimnu osjetljivost za pomirbu zavađenih, zatim osobitu zauzetost za socijalna pitanja kao i za socijalnu stvarnost svojega vremena, uz aktivno uključivanje u pomoć napuštenima, siromašnima, iskorištavanima i isključenima u mjestima gdje su boravili u širokoj zahtjevnosti čovjekovih potreba, osobito gdje su ljudske bijede, duhovne i materijalne, bile veće i zahtjevnije, primjerice i u misijama, kamo su oduvijek odlazili i zagrebački isusovci. Služiti i surađivati ponajprije tamo gdje su ljudske potrebe, pa i bijeda teže i veće — zahtjevna je činjenica isusovačkoga poslanja, u najširem značenju te riječi. Ove značajke isusovačkoga služenja vrlo se dobro zrcale u sljedećim izlaganjima: Otvaranje putova suradnje prema Istočnoj Crkvi, zatim također zanimljiva tema: Zagrebački isusovci i likovne umjetnosti, kao i veoma zahtjevna tema: Struktura i značenje nakladničke djelatnosti isusovaca u Zagrebu s posebnim osvrtom na 19. i 20. stoljeće. Od jednakog je značenja i izlaganje pod naslovom: Suradnja nadbiskupa Stadlera i isusovaca u vezi s položajem katolika u Bosni i Hercegovini prije Prvog svjetskog rata, kao i izlaganje: Doprinos isusovaca zagrebačkom ljekarništvu. Suvremeni tematski pogled na rad isusovaca u Zagrebu danas dobili smo u sintetskom izlaganju: Pastoralne inicijative zagrebačkih isusovaca 1945.–2000. Uz navedene vrijednosti, valja istaknuti još jednu osobitu vrijednost ovoga simpozija: većinu izlaganja priredili su znanstvenici laici, dok su isusovci izlagali samo one odabrane teme za koje nije bilo moguće naći znanstvenih potencijala među laicima.